

A feladatok elvégzésének határideje: 2021.03.31 12:00, a határidőt legyetek kedvesek betartani! Pótlásra lehetőség nincs! Az elmaradt feladatok következménye, kivétel nélkül az elégtelen érdemjegy.

- 1. Mely ókori területekről maradt fenn ránk tárgyi bizonyíték az ókori sportélettel kapcsolatosan?**
- 2. Melyik emlék származik a legrégebbről?**
- 3. Mit ábrázol a legrégebbi tárgyi emlék?**
- 4. Melyik az ókori Hellász legismertebb szigete?**
- 5. Milyen tárgyi leletet találtak Krétán? Nézz utána, országban létezik ehhez hasonló tevékenység? Mi a tevékenység neve?**
- 6. Szerinted mi lehetett a bikaugrás verseny célja?**
- 7. Melyik nép volt, amely az ókorban a legtöbb írásos emléket hagyta hátra?**
- 8. Melyik volt sporttudományi szempontból a legkorábbi ókori helyszín?**
- 9. Mi volt a sportversenyek célja?**
- 10. Milyen szerepet szolgált a Pálhellén játékok?**
- 11. Milyen gyakorisággal rendezték meg a versenyeket?**
- 12. Mi az Olümposz szerepe a görög történelemben?**
- 13. Kik vehettek részt a versenyeken?**
- 14. Miért növekedtek a versenyek népszerűsége?**
- 15. Mikortól vettek részt fiatalok is a versenyeken?**
- 16. Melyik versenyszámot tartották a legértékesebbnek?**
- 17. Hogyan épült fel kezdetekben az öt versenynap programjai?**
- 18. Mit gondolsz, miért fontos a mai napig az olimpiák megszervezése?**
- 19. Milyen előnyökkel járhat egy nemzet számára a verseny megrendezése?**

17-18. Hét (Testnevelés) – Sportági alapismeretek – Az első sportemlékek

Az ókori sportéletről tárgyi bizonyítékok maradtak fenn Egyiptomból, Krétáról, Kínából és természetesen Hellászból, illetve a Római Birodalomból.

Időben a legkorábbi emlékek az Ókori Egyiptomból származnak. Az időszámításunk kezdete előtti 3. évezredből maradtak fenn vázafestmények és barlang-, illetve falrajzok olyan emberekről, akik birkóznak, úsznak, futnak, vagy a mai ökölvíváshoz hasonló módon küzdenek egymással. Írásos

bizonyítékok viszont nem maradtak fenn, így a történészek sem tudnak biztosat mondani arról, hogy az emberek milyen célból sportoltak. Voltak-e esetleg versenyek, és ha igen, azok milyen módon zajlottak?

Az i.e. 2. évezredből az ókori Hellász legismertebb szigetén, Krétán találtak a régészek sportolásra utaló tárgyi leleteket. A váza-, és edényfestményeken a Bikaugrás sportágat figyelhetjük meg. A tudósok szerint a sportversenyek célja az volt, hogy a bátor krétaiak szembefutottak a bikával, majd a megfelelő pillanatban elrugaszkodva a bika fején, vagy szarván kéztámasszal átlendülve, átszaltóztak az

állat felett. Azt nem tudjuk, hogy pontosan mi volt a cél. Lehet, hogy értékelték valamilyen formában a kivitelezést. Az is lehet, hogy ez egy bátorságpróba volt a fiatalok számára. Minden esetre feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy a bikaugrás az első olyan tárgyi lelettel bizonyított sporttevékenység, amelyet kizárólag az élményért magáért üzhettek, és amelyhez sporteszközt (az élő bika) használtak. Amíg ugyanis előfordulhat, hogy az egyiptomiak az életükért, vagy zsákmányért úsztak, futottak, birkóztak, addig a bikaugrás már feltétlenül egy megszervezett esemény volt.

Pánhellén játékok

Iszthmoszi játékok, Püthiai játékok, Nemeai játékok, Olümpiai játékok.

A történelemtudományra és a sporttörténetre egyaránt igaz, hogy az ókorban a görögök hagytak hátra elsőként olyan írásokat, melyek alapján a történészek pontos, megbízható képet alkothatnak az eseményekről. Mivel a történelemtudomány atyjai a görögök, ezért a sporttörténet is a legkorábbi történelmi helyszínként az ókori Hellászból rendelkezik bőséges és hitelesnek tekinthető adattal. Az ókori görög városállamok mindegyikében a legfontosabb összetartó erő a hit volt. A poliszok lakóit szorosan összekötötte a többisten-hitük. Ráadásul a görögök isteneiket emberi tulajdonságokkal ruházták fel. A görögök hite szerint így azoknak lehettek rossz tulajdonságaik, haraguk, hangulatváltozásuk... Célszerű tehát a kedvükben járni, kiengesztelni őket, áldozatot mutatni be nekik. Ezen gondolkodásmódból fakadóan a görögök szinte minden cselekedetét áthatotta az istenfélés, vagy legalábbis az a gondolat, hogy bármely tettük az istenek közvetlen reakcióit vonhatja maga után. A vallási

szertartások gyakoriak és nagyon sokfélék voltak. Ilyen vallási szertartás volt a rendszeresen megszervezett sportversenyek sora. A legemlékeztetőbbek a Pánhellén játékok voltak. Ismereteink szerint Hellász négy városállomában zajlottak többéves szünetekkel ún. „összhellén” sportjátékok, ahol a szabad görög férfiak mérhették össze fizikai erejüket békeidőben. Általában ugyanabban a poliszban négy év szünet után került sor a játékokra. Név szerint Iszthmosz, Püthia, Nemea és Olümpia városokban rendezték a versenyeket. A résztvevők 8 tehetségüket és teljesítményeiket az Olümposz hegyéről őket figyelő isteneknek ajánlották. A régészek és történészek által felkutatott leletek, illetve emlékek szerint a négy városállam egymással is versengett, hogy melyikük tud nagyobb tömeget versenyére vonzani, s így jobban az istenek kedvében járni. Az i.e. 1. évezred első feléből még csak Olümpia helyszínéről van adat, mely a pánhellén versenyekre utal. Az évezred közepére mind a négy helyszínen zajlottak versenyek, de a kezdeti előnyt kihasználva egyértelműen Olümpia városállam nyerte meg a versengést a négy állam között, azaz itt zajlottak a legnagyobb létszámmal a versenyek. Olyannyira, hogy hamarosan a másik három állam már nem is rendezte meg a játékokat. A pánhellén játékokból az évszázadok során kiemelkedett az Olümpiai játékok. Mára már a legtöbben csak ezekről a játékokról tudnak, mint ókori görög versenyről.

2.3. Az olümpiai játékok története

A játékok háttéré, vallási alapjai. A versenyek színhelye. Sportágak, versenyszámok. A játékok a Római Birodalom idején. Az ókori olümpiai játékok kultusza

Az olümpiai (pánhellén) játékok célja az istenek előtti tisztelgés volt. Minden bizonnyal i.e. 776-ban rendezték az első játékokat Zeusz főisten és a többi isten tiszteletére. A helyszín a tévhittel ellentétben nem az istenek lakóhelyének vélt Olümposz hegy lábánál volt. Az egykori Olümpia városát mintegy száz kilométerre találhatjuk az isteni hegytől. A névazonosság feltételezhetően a város alapítóinak származási helyére utal. A játékok népszerűsége fokozatosan növekedett. Egyrészt a bőséges díjazás, másrészt a vallásos légkör miatt. Egyre több görög gondolta úgy, hogy az istenek az olümpiai győztest (, majd győzteseket) veszik kegyeikbe. A legelső játékokon csak egy versenyszámot rendeztek, a stadionfutást. A mintegy 192 méter hosszú stadion nevű pályán kellett végigfutniuk a versenyzőknek. Az első helyezett lett Olümpia bajnoka. I.e.

776-ban Koroibosznak hívták ezt a férfit. Az olümpiai játékokon kizárólag szabad, felnőtt görög férfiak vehettek részt. Az egyes versenyszámok győzteseinek szobrot emeltek, s egész életükre ingyen ellátták őket étellel és itallal, fejükre pedig olajfaág koszorú került. Mindezek mellett egész Hellász hősként tisztelte őket, az egész görögség mintaképei lettek. A további helyezettekkel viszont nem foglalkoztak! A játékok idejére szüneteltek a görög városállamok közötti harcok. Legalábbis elvileg. Ezzel fejezve ki, hogy az istenek előtti tisztelgés (a sport) fontosabb, mint bármely emberi gyarlóságból indított háború. Békeidőben a sport volt a versengés és a férfiasság kifejezésének legfőbb színtere. 10 A növekvő érdeklődésre való tekintettel a négyévente megrendezett játékok programja folyamatosan bővült. Az első mintegy fél évszázad után újabb futószámok kerültek a programba: kettős stadionfutás,

hosszútávfutás. I.e. 708-ban bonyolítottak először pentathlon versenyt, majd megjelent a birkózás és az ökölvívás. Az i.e. 6. században rendeztek már lovasversenyeket is: négyesfogatok versenye és lovaglás. Szintén ezidő tájt jelent meg a legdurvább sport, a pankration, melynek páros küzdelmei általában az egyik fél haláláig tartottak. Az i.e. 6-5. század fordulóján változtak a nevezés feltételei, ugyanis ettől kezdve versenyt rendeztek az ifjaknak is, de csak a kevésbé

veszélyes stadionfutás, birkózás és ökölvívás sportágakban. A következő évszázadok során további, néha érdekesnek is tekinthető sportágak jelentek meg. Úgy mint: fegyveres futás, kettes ösvérfogatok versenye, kancák meglovaglása, kettesfogatok versenye, trombitások és kikiáltók versenye, négyes csikófogatok versenye, kettes csikófogatok versenye, csikólovaglás, ifjak pankrationja. A különböző versenyszámok feltűnésével természetesen óhatatlanul megjelent a sportági specializálódás is. Egyes történészek szerint a nevező városállamok nemcsak, hogy a különböző sportágra a különböző alkatú, felépítésű katonáikat nevezték, de tartós békeidő esetén maguk az atléták is sokszor nem a háborúra való készülés, hanem a választott sportágukra történő felkészülés jegyében edzették testüket. A versenyszámok közül a legnagyobb becsben a pentathlont és a stadionfutást tartották. Előbbi győztesét tekintették a legsokoldalúbb férfinak, hiszen a stadionfutás, a diszkoszvetés, a távolugrás és a gerelyhajítás számaikat követően birkózással döntöttek a győztes személyéről. A stadionfutás győzteséről, bajnokáról nevezték el az adott olümpiai játékokat! Az olümpiai játékok a századok során egyre nagyobb eseménnyé vált. A nézők – akik szintén csak férfiak lehettek, kivéve a papnőket – és a versenyzők számának növekedése a szervezésben is nagy feladatokat jelentett. A szállás, étkeztetés, a lovak, ökrök ellátása mellett, a sportágak szabályainak és a versenyszámok lebonyolításának úttörő feladatával is meg kellett birkóznia a rendezőknek. Az olümpiai játékok fénykorának tekinthető i.e. 5. században nagyjából a következőképpen alakult az ötnapos verseny:

1. nap: Eskütétel.
2. nap: Lovasversenyek, pentathlon, nehézatlétkai számok.
3. nap: Futóversenyek, szent körmenet és a nagy áldozat Zeusz tiszteletére.
4. nap: Az ifjak versenyei és a fegyveres futás.

5. nap: A győztesek megkoszorúzása és lakomája.

Az olümpiai játékok töretlen, növekvő népszerűségnek örvendtek. A görög férfiak számára a legnagyobb büszkeség és életcél az volt, hogy hazájukat háborúban megvédhessék, vagy békeidőben az olümpia versenyek megnyerésével hozzanak dicsőséget poliszukra. A sikertörténetnek a római idők vetettek véget. Az i.e. 2. és 1. században a Római Birodalomnak egyre nagyobb (katonai és politikai) befolyása lett az egykori poliszokra, melyek ekkor már Nagy Sándor birodalmának egyik utódállamát képezték. A hellenizmus kora nem volt nagy befolyással az olümpiai

játékokra, hiszen sem kulturális, sem vallási téren nem hozott komoly változást. A római kor viszont annál inkább! A magyarázat abban keresendő, hogy Itália kultúrája és vallása eltért a görögökétől. Ez a különbség nem a középső és alsó társadalmi rétegeknél volt jelentős, akik mindkét államban a lakosság nagy részét kitették, hanem a legfelsőbb rétegeknél és az államvezetésben, amelyeknek politikai befolyása döntő volt. A görög államokban a legvagyonosabb réteg is támogatta és látogatta a pánhellén játékokat. A művészetek mellett a sportot tartották a legnemesebb időtöltésnek. A római patríciusok számára ellenben a legfőbb élvezetek a lakomák és a gladiátorjátékok voltak. Ez a különbség azonban még nem feltétlenül jelentette volna a pánhellén játékok végét, hiszen a római hódítások kezdetén sokszor még a római seregek katonái is részt vettek olümpiában a versenyeken. Még az i.sz. 1. században is megtörtént a császárok a sportversenyeket. Őrült Néró császár például személyesen vett részt olümpiai játékokon, és fogataival, valamint versmondásával győzött is. Igaz, ehhez az kellett, hogy mindenki másnak megtiltotta a nevezést. Ha úgy tetszik a sport a politika eszközévé vált. Ez a felismerés okozta a játékok hanyatlását. A császárok tudták, hogy az egységes Római Birodalmat nem oszthatja meg a vallás. Márpedig ehhez szükség van a rómainál eltérő vallások szertartásainak felszámolására. Mint vallási szertartás, a pánhellén játékok is feketelistára került. A 2. és 3. században azonban még nem tiltották be a versenyeket. Talán a görögök (akár fegyveres) ellenállásától tartottak. A 4. század elejére azonban a birodalom kezdett meggyengülni, a császárok számára az egység egyre fontosabbá vált a külső ellenségek növekvő ereje miatt, ezért 393-ban I. Theodosius császár hivatalosan is betiltotta az olümpiai játékokat. Az évszázadok óta tartó hanyatlás majd a tiltást követő törvénytelen szertartások végére 435-ben II. Theodosius tett pontot, mikor is leromboltatta az olümpiai Zeusz templomot és a versenyek helyszíneit. A római császárok nem érték el céljukat, a birodalom egységét. Viszont esélyt sem hagytak arra, hogy a pánhellén játékok és így a sport túléljék az ókor végét és a középkor kezdetét. Túlélje a viharos 4., 5., 6. és 7. századokat, amikor az állandó háborúk, és az újabbnál újabb barbár népek megjelenése elsöpörte a mintegy ezer évig felmérhetetlen kulturális és (sport)eszmei kincseket felhalmozó hellén világképet. A felvilágosodás kora újra felfedezte az ókori görög eszme nagyságát. Erre támaszkodva a 19. századi régészeti kutatások feltárták a jelenkornak a sport egykori nimbuszát. Azt a hellén eszmerendszert, mely szerint a békeidőben a leghasznosabb és az isteneknek leginkább tetsző cselekedet önmagunk edzése és a tisztességes versengés. Az olümpiai ásatások bebizonyították, hogy az emberiség egész történelmének egyik legcsodálatosabb társadalma, a görög társadalom számára a legnemesebb időtöltés a művészetek élvezete és a sport volt. Ez a hellén eszme például szolgál a ma embere számára is. Olümpia elpusztulása és a sötétnek nevezett középkori századok azonban teljesen eltűntették ezt a sporteszmét. Több mint egy évezreden keresztül a sport teljesen mást, vagy éppen semmit sem jelentett az európai emberek számára.

